

ВСТУП

Дисципліна «Політичне лідерство і політичні еліти» є належить до циклу нормативних дисциплін професійної підготовки і займає важливе місце у підготовці фахівців освітнього рівня «бакалавр» за спеціальністю 052 «Політологія» за освітньо-професійною програмою «Політологія».

Відповідно до освітньої програми дисципліна має забезпечити:

компетентності: здатність виявляти особливості реалізації влади у різних політичних системах, їх соціально-економічному, історичному та соціокультурному контекстах функціонування та взаємодії; спроможність професійно виконувати політико-організаційні, експертні, дорадчі та консультаційні функції на національному та міжнародному рівні; здатність до прийняття управлінських рішень у сфері політичних відносин та виконання функцій, що забезпечують розв'язання суспільно-політичних проблем; здатність і готовність розробляти систему заходів для забезпечення належного суспільно-політичного середовища, виховання та розвитку політично свідомої особистості;

програмні результати навчання: розуміти базові особливості реалізації влади у різних політичних системах, їх соціально-економічний, історичний та соціокультурний контекст функціонування та взаємодії; професійно виконувати політико-організаційні, експертні, дорадчі та консультаційні функції на національному та міжнародному рівні; реалізовувати управлінську діяльність та виконувати професійні функції, що сприяють розв'язанню суспільно-політичних проблем; реалізовувати систему заходів для забезпечення належного суспільно-політичного середовища, виховання та розвитку політично свідомої особистості

Мета дисципліни – ознайомити студентів із сучасними теоретичними знаннями щодо сутності, значення, функцій та ролі політичної еліти та лідерства у політичному просторі та навчити використовувати теоретичні знання на практиці.

Предмет дисципліни. Політична еліта та політичне лідерство як складні соціально-політичні явища.

Завдання дисципліни. Надати студентам теоретичні знання про основні поняття та категорії курсу, теорії, функції, механізми рекрутування, роль в політичному процесі політичних еліт та лідерів; навчити студентів виявляти та розвивати лідерські якості, проектувати імідж політичного лідера, аналізувати специфіку лідерства та еліт в Україні та інших країнах, прогнозувати розвиток суспільно-політичних процесів на підставі аналізу діяльності політичних еліт та лідерів.

Результати навчання. Студент, який успішно завершив вивчення дисципліни, повинен *розуміти* базові особливості реалізації влади та основні закономірності функціонування еліт у різних політичних системах, їх соціально-економічний, історичний та соціокультурний контекст функціонування та взаємодії; *оцінювати* ефективність діяльності політичних лідерів та еліт; *прогнозувати* розвиток суспільно політичних процесів на підставі аналізу суб'єктів центрального і регіонального політичного управління; *складати* політико-ідеологічний портрет лідера; *давати* раціонально-критичну оцінку діям різних політичних партій і рухів, їх лідерів з позицій загальнонаціональних інтересів; *визначати* шляхи адаптації зарубіжного досвіду ефективної реалізації владної діяльності еліт; *розробляти* ефективні технології боротьби за лідерство та політичну владу; *розробляти* конкретні рекомендації для підвищення ефективності політичної діяльності еліт та лідерів; *аналізувати* особливості особистості успішного лідера та деструктивного керівника та реалізовувати систему заходів для забезпечення належного суспільно-політичного середовища, виховання та розвитку політично свідомої особистості; *проектувати та просувати* імідж політичного лідера в політичних системах різного типу; *вибудовувати* політичну поведінку заради досягнення статусу лідера; *професійно виконувати* політико-організаційні, експертні, дорадчі та консультаційні функції на національному та міжнародному рівні; *реалізовувати* управлінську діяльність та виконувати професійні функції, що сприяють розв'язанню суспільно-політичних проблем.

3. СТРУКТУРА

	Кількість годин, відведених на:					
	Денна форма			Заочна форма		
	Лекції	Практичні заняття	СРС	Лекції	Практичні заняття	СРС
1. Предмет, завдання і значення курсу "Політичне лідерство і політичні еліти".	2	2	1	2		7
2. Поняття і типи еліт.	2		3	2		7
3. Класичні та сучасні теорії еліт.	2	2	3			7
4. Сучасна політична еліта.	2		5			7
5. Міжнародний досвід формування політичної еліти.	2	2	5			7
6. Еліти в українському політичному житті та політичній думці.	2		5			14
7. Сучасна сутність політичного лідерства.	4	2	10	2		7
8. Ідеї лідерства в європейській політичній думці.	2	2	5			7
9. Основні стилі політичного лідерства. Авторитарне лідерство.	2		5			7
10. Основні стилі політичного лідерства. Демократичне лідерство.	2	2	5			7
11. Проблеми та перспективи формування сучасного політичного лідера.	2		5			12
12. Парламентське та партійне політичне лідерство.	2	2	5			7
13. Інформаційно-комунікативне забезпечення політичного лідерства.	4	2*	5		2	7
14. Гендерні аспекти політичного лідерства.	4		5*		2	7
Разом	34	14/16*	68/70*	6	4	110

* По чисельнику – 14 год., по знаменнику – 16 год. (розрахунок здійснюється відповідно до розкладу занять)

4 Програма навчальної дисципліни

4.1 Зміст лекційного курсу

Номер лекції	Перелік тем лекцій, їх анотації	Тривалість лекції, год.
1	Предмет, завдання і значення курсу "Політичне лідерство і політичні еліти". Предмет та об'єкт курсу "Політичне лідерство і політичні еліти". Завдання курсу. Значення курсу "Політичне лідерство і політичні еліти". Літ.: [2] с. 6-20; [4]; [6]; [10] с. 64-72.	2
2	Поняття і типи еліт. Підходи до визначення поняття «еліта» в соціальних науках к. ХІХ – поч. ХХ ст. (В. Парето, Г. Моска). Критерії типологізації еліт: за сферами життєдіяльності, за місцем у політичній системі, за структурою і характером внутрішніх зв'язків, за ступенем представництва, за засобами рекрутування. Специфіка політичної, економічної, духовної, інформаційної, національно- етнічної, військової та професійної еліти. Правляча та опозиційна еліта. «Відкритий» і «закритий» типи еліт. Літ.: [2] с. 13-20, 101-206; [4]; [6]; [10] с. 8-12.	2
3	Класичні та сучасні теорії еліт. Концепції елітизму першої пол. ХХ ст. (В.Парето, Г.Моска та Р.Міхельс). «Макіавеллістська школа». Психологічна теорія еліти. Ціннісні теорії. Теорії демократичного елітизму. Функціональні теорії (концепції плюралізму еліт). Ліволіберальні теорії. Американська школа теорії еліт 40-60-х рр. ХХ ст. Концепції еліт 70-80-рр. ХХ ст. (Р. Даль і Р.Арон). Концепції меритократії (К.Мангейм), технократії (А.Богданов, Т.Веблен), організаційно-управлінська (Дж.Бернхейм,Д.Белл, А.Гоулднер). Концепція еліт Р.Дарендорфа). Літ.: [2] с. 39-100; [4]; [6]; [10] с. 12-44.	2
4	Сучасна політична еліта. Функції політичної еліти: стратегічна, комунікативна, організаційна, інтегративна. Сутність та структура політичної еліти. Правляча та опозиційна політична еліта. Регіональна політична еліта. Механізми рекрутування політичних еліт (моделі гільдій та антрепренерська). Рекрутування політичних еліт в демократичних та авторитарних суспільствах. Особливості сучасних політичних еліт за регіональними ознаками (політичні еліти Росії, країн Середньої Азії, США, країн ЄС). Літ.: [2] с. 101-206; [4]; [6]; [10] с. 305-319.	2
5	Міжнародний досвід формування політичної еліти. Вплив глобалізаційних процесів на формування світових еліт. Особливості давоської еліти. Стандарти Європейського Союзу щодо адміністративно-політичної еліти. Світовий досвід формування и розвитку еліти (політичної та адміністративно-управлінської) в державному управлінні. Літ.: [2] с. 207-250;[4]; [6].	2
6	Еліти в українському політичному житті та політичній думці. Формування політичної еліти в Україні в ХІ-ХІХ ст. Концепції української елітарності ХХ ст. Аналіз феномена радянської еліти (номенклатури). Політичні еліти України в ХХІ ст. Літ.: [4]; [6]; [9] с. 69-73; [10]; [11] с. 124-319.	2
7	Сучасна сутність політичного лідерства. Заняття 1. Підходи до визначення	2

	сутності політичного лідерства. Зовнішні фактори та індивідуальні риси впливу на формування політичного лідера. Функції та механізми політичного лідерства. Літ.: [1] с. 79-86; [3]; [8].	
8	Сучасна сутність політичного лідерства. Заняття 2. Стили, типи, концепції, основні теорії політичного лідерства. Політичне лідерство та політичний авторитет. Зарубіжна практика здійснення політичного лідерства . Літ.: [1] с. 87-113; [3]; [8].	2
9	Ідеї лідерства в європейській політичній думці. Теорія політичного лідерства Н. Макіавеллі. Класичні теорії: З. Фройда, Г. Лебонна, Е. Фромма та Т. Адорно. Сучасні теорії: ситуаційна, визначальної ролі наступників, психологічні теорії. Лідери трьох рівнів: лідер малої групи («діловий» лідер, «інтелектуальний» лідер і «лідер спілкування»); лідер суспільного руху, організації, партії; політичний лідер. Типологія лідерства М. Вебера, Г.Лассуелла, Є. Вятра, М. Херманн.Умови виникнення лідера. Фази--функції лідера за Р. Такером. Літ.: [1] с. 43-56; [3]; [8].	2
10	Основні стилі політичного лідерства. Авторитарне лідерство. Основні стилі політичного лідерства. Авторитарне лідерство. Причини виникнення авторитарного політичного лідерства. Особливості авторитарного політичного лідерства. Літ.: [1] с. 92-96; [3]; [8].	2
11	Основні стилі політичного лідерства. Демократичне лідерство. Демократичне лідерство: основні ознаки. Виникнення демократичного типу лідерів. Особливості демократичного лідерства. Переваги демократичного лідерства. Літ.: [1] с. 92-96; [10]	2
12	Проблеми та перспективи формування сучасного політичного лідера. Механізми розвитку творчого потенціалу особистості політичного лідера. Розвиток професіоналізму лідерів. Молодіжне лідерство - складова формування нової політичної еліти України. Літ.: [1] с. 135-185; [3]; [8].	2
13	Парламентське та партійне політичне лідерство. Сутність парламентського лідерства. Партійне лідерство. Вимоги до партійного лідера. Якісні характеристики політичного лідерства парламентської більшості та меншості. Літ.: [1] с. 115-131; [3]; [8].	2
14	Інформаційно-комунікативне забезпечення політичного лідерства. Сутність, характеристики, особливості інформаційно-комунікативного забезпечення політичного лідерства. Політико-правові аспекти інформаційно-комунікативних відносин політичного лідерства й суспільства. Технології інформаційного суспільства в контексті політичного лідерства в Україні. Літ.: [1] с. 90-92, 216-243.	2
15	Інформаційно-комунікативне забезпечення політичного лідерства. Імідж політичного лідера. Структура іміджу. Основні принципи побудови іміджу. Літ.: [1] с. 90-92, 216-243.	2

16	Гендерні аспекти політичного лідерства. Проблеми гендерної реалізації в контексті політичного лідерства. Гендерний баланс. Гендерна симетрія. Літ.: [1] с. 247-275; [3]; [8].	2
17	Гендерні аспекти політичного лідерства. Шляхи забезпечення гендерного балансу. Способи забезпечення гендерного представництва у прийнятті державно-управлінських рішень: міжнародний та вітчизняний досвід. Літ.: [1] с. 247-275; [3]; [8].	2
Разом		34

Перелік оглядових лекцій для студентів заочної форми навчання

Номер лекції	Перелік тем лекцій, їх анотації	Тривалість лекції, год.
1	Предмет, завдання і значення курсу "Політичне лідерство і політичні еліти". Предмет та об'єкт курсу "Політичне лідерство і політичні еліти". Завдання курсу. Значення курсу "Політичне лідерство і політичні еліти". Літ.: [2] с. 6-20; [4]; [6]; [10] с. 64-72.	2
2	Поняття і типи еліт. Підходи до визначення поняття «еліта» в соціальних науках к. ХІХ – поч. ХХ ст. (В. Парето, Г. Моска). Критерії типологізації еліт: за сферами життєдіяльності, за місцем у політичній системі, за структурою і характером внутрішніх зв'язків, за ступенем представництва, за засобами рекрутування. Специфіка політичної, економічної, духовної, інформаційної, національно- етнічної, військової та професійної еліти. Правляча та опозиційна еліта. «Відкритий» і «закритий» типи еліт. Літ.: [2] с. 13-20, 101-206; [4]; [6]; [10] с. 8-12.	2
3	Сучасна сутність політичного лідерства. Підходи до визначення сутності політичного лідерства. Зовнішні фактори та індивідуальні риси впливу на формування політичного лідера. Функції та механізми політичного лідерства. Літ.: [1] с. 79-86; [3]; [8].	2
Разом		6

4.2 Зміст практичних занять

Перелік практичних занять для студентів денної форми навчання

Номер лекції	Перелік тем лекцій, їх анотації	Тривалість лекції, год.
1	Предмет, завдання і значення курсу "Політичне лідерство і політичні еліти". Предмет та об'єкт курсу "Політичне лідерство і політичні еліти". Завдання курсу. Значення курсу "Політичне лідерство і політичні еліти". Літ.: [2] с. 6-20; [4]; [6]; [10] с. 64-72.	2

2	<p>Класичні та сучасні теорії еліт. Концепції елітизму першої пол. XX ст. (В.Парето, Г.Моска та Р.Міхельс). «Макіавеллістська школа». Психологічна теорія еліти. Ціннісні теорії. Теорії демократичного елітизму. Функціональні теорії (концепції плюралізму еліт). Ліволіберальні теорії. Американська школа теорії еліт 40-60-х рр. XX ст. Концепції еліт 70-80-рр. XX ст. (Р. Даль і Р.Арон). Концепції меритократії (К.Мангейм), технократії (А.Богданов, Т.Веблен), організаційно-управлінська (Дж.Бернхейм,Д.Белл, А.Гоулднер). Концепція еліт Р.Дарендорфа). Літ.: [2] с. 39-100; [4]; [6]; [10] с. 12-44.</p>	2
3	<p>Міжнародний досвід формування політичної еліти. Вплив глобалізаційних процесів на формування світових еліт. Особливості давоської еліти. Стандарти Європейського Союзу щодо адміністративно-політичної еліти. Світовий досвід формування и розвитку еліти (політичної та адміністративно-управлінської) в державному управлінні. Літ.: [2] с. 207-250;[4]; [6].</p>	2
4	<p>Сучасна сутність політичного лідерства. Заняття 1. Підходи до визначення сутності політичного лідерства. Зовнішні фактори та індивідуальні риси впливу на формування політичного лідера. Функції та механізми політичного лідерства. Літ.: [1] с. 79-86; [3]; [8].</p>	2
5	<p>Ідеї лідерства в європейській політичній думці. Теорія політичного лідерства Н. Макіавеллі. Класичні теорії: З. Фрейда, Г. Лебонна, Е. Фромма та Т. Адорно. Сучасні теорії: ситуаційна, визначальної ролі наступників, психологічні теорії. Лідери трьох рівнів: лідер малої групи («діловий» лідер, «інтелектуальний» лідер і «лідер спілкування»); лідер суспільного руху, організації, партії; політичний лідер. Типологія лідерства М. Вебера, Г.Лассуелла, Є. Вятра, М. Херманн.Умови виникнення лідера. Фази--функції лідера за Р. Такером. Літ.: [1] с. 43-56; [3]; [8].</p>	2
6	<p>Основні стилі політичного лідерства. Демократичне лідерство. Демократичне лідерство: основні ознаки. Виникнення демократичного типу лідерів. Особливості демократичного лідерства. Переваги демократичного лідерства. Літ.: [1] с. 92-96; [10]</p>	2
7	<p>Парламентське та партійне політичне лідерство. Сутність парламентського лідерства. Партійне лідерство. Вимоги до партійного лідера. Якісні характеристики політичного лідерства парламентської більшості та меншості. Літ.: [1] с. 115-131; [3]; [8].</p>	2
8	<p>Інформаційно-комунікативне забезпечення політичного лідерства. Імідж політичного лідера. Структура іміджу. Основні принципи побудови іміджу. Літ.: [1] с. 90-92, 216-243.</p>	2*
Разом		16*

По чисельнику – 14 год., по знаменнику – 16 год. (розрахунок здійснюється відповідно до розкладу занять)

Перелік практичних занять для студентів заочної форми навчання

№ п/п	Теми практичних занять	Тривалість, год.
1	Інформаційно-комунікативне забезпечення політичного лідерства. Сутність, характеристики, особливості інформаційно-комунікативного забезпечення політичного лідерства. Політико-правові аспекти інформаційно-комунікативних відносин політичного лідерства й суспільства. Технології інформаційного суспільства в контексті політичного лідерства в Україні. Імідж політичного лідера. Літ.: [1] с. 90-92, 216-243.	2
2	Гендерні аспекти політичного лідерства. Проблеми гендерної реалізації в контексті політичного лідерства. Шляхи забезпечення гендерного балансу та представництва у прийнятті державно-управлінських рішень: міжнародний та вітчизняний досвід. Літ.: [1] с. 247-275; [3]; [8].	2
Разом		4

4.3 Зміст самостійної (у т. ч. індивідуальної) роботи

Самостійна робота студентів *денної* форми навчання полягає у систематичному опрацюванні програмного матеріалу з відповідних джерел інформації, підготовці до семінарських занять та виконанні індивідуальних завдань тощо.

Обсяг самостійної роботи з дисципліни становить 67 годин.

Вона включає:

- опрацювання теоретичного матеріалу (конспекту лекцій, навчальної літератури);
- опрацювання додаткової літератури при підготовці до семінарських занять;
- виконання індивідуальних завдань;
- підготовка до контрольних заходів тощо.

Метою індивідуального завдання є поглиблення, узагальнення та закріплення знань, отриманих студентами під час вивчення дисципліни та набуття теоретичних і практичних навичок їхнього використання у професійній діяльності. Індивідуальне завдання виконується самостійно кожним студентом на основі опрацьованих джерел та оформляється відповідно до вимог.

Зміст завдання: скласти політико-психологічний портрет політичного лідера (відома особистість на вибір).

Політичний лідер:

- 1) об'єктивні дані (дата народження, освіта, національність, віросповідання, сімейний стан, основні віхи біографії та наявність винагород);
- 2) основні етапи політичної біографії (у тому числі характеристика "тіньової" політичної діяльності – переговори, контакти (в тому числі міжнародного рівня), участь у вирішенні важливих політичних проблем);
- 3) короткий виклад основних політичних поглядів через аналіз публічних політичних виступів та передвиборчої програми;
- 4) прояви індивідуальних якостей політичного лідера в типових і нестандартних ситуаціях (вміння впливати на настрої і позиції людей тощо)

5) ваша оцінка іміджу політичного лідера та оцінка результатів роботи політтехнологів, котрі працюють над його формуванням.

Вимоги до оформлення індивідуального завдання

1.Титульний аркуш. Повинен містити назву університету, назву кафедри, назву навчальної дисципліни, шифр академічної групи, прізвище та ім'я виконавця.

2. Зміст.

3. Вступ. У вступі варто розкрити сутність завдання, визначити мету и завдання роботи.

4. Основна частина.

5.Висновки. У висновках узагальнюються результати, отримані при проведенні дослідження, розробляються рекомендації.

6. Список використаних джерел.

Вимоги до оформлення. Шрифт Times New Roman, 14, полуторний інтервал; поля: верхнє и нижнє – 20 мм, ліве - 25 мм, праве - 15 мм.

Зміст самостійної роботи студентів денної форми навчання

Номер тижня	Перелік тем	Вид самостійної роботи	Тривалість, год.
1	Предмет, завдання і значення курсу "Політичне лідерство і політичні еліти".	Опрацювання теоретичного матеріалу з Т1, отримання та початок виконання індивідуального завдання, підготовка до усного опитування та поточного контролю.	1
2	Поняття і типи еліт.	Опрацювання теоретичного матеріалу з Т2, виконання індивідуального завдання.	3
3	Класичні та сучасні теорії еліт.	Опрацювання теоретичного матеріалу з Т3, виконання індивідуального завдання, підготовка до усного опитування та поточного контролю.	3
4	Сучасна політична еліта.	Опрацювання теоретичного матеріалу з Т4, виконання індивідуального завдання.	5
5	Міжнародний досвід формування політичної еліти.	Опрацювання теоретичного матеріалу з Т5, виконання індивідуального завдання, підготовка до усного опитування та поточного контролю.	5
6	Еліти в українському політичному житті та політичній думці.	Опрацювання теоретичного матеріалу з Т6, виконання індивідуального завдання.	5
7	Сучасна сутність політичного лідерства.	Опрацювання теоретичного матеріалу з Т7, виконання індивідуального завдання, підготовка до усного опитування та поточного контролю.	5
8	Сучасна сутність політичного лідерства.	Опрацювання теоретичного матеріалу з Т7, виконання індивідуального завдання.	5

9	Ідеї лідерства в європейській політичній думці.	Опрацювання теоретичного матеріалу з Т8, виконання індивідуального завдання, підготовка до усного опитування та поточного контролю.	5
10	Основні стилі політичного лідерства. Авторитарне лідерство.	Опрацювання теоретичного матеріалу з Т9, виконання індивідуального завдання.	5
11	Основні стилі політичного лідерства. Демократичне лідерство.	Опрацювання теоретичного матеріалу з Т10, підготовка до усного опитування та поточного контролю, виконання індивідуального завдання.	5
12	Проблеми та перспективи формування сучасного політичного лідера.	Опрацювання теоретичного матеріалу з Т11, виконання індивідуального завдання.	5
13	Парламентське та партійне політичне лідерство.	Опрацювання теоретичного матеріалу з Т12, підготовка до усного опитування та поточного контролю, виконання індивідуального завдання.	5
14	Інформаційно-комунікативне забезпечення політичного лідерства.	Опрацювання теоретичного матеріалу з Т13, виконання індивідуального завдання.	2
15	Інформаційно-комунікативне забезпечення політичного лідерства.	Опрацювання теоретичного матеріалу з Т13, підготовка до усного опитування та поточного контролю, виконання індивідуального завдання.	3
16	Гендерні аспекти політичного лідерства.	Опрацювання теоретичного матеріалу з Т14, виконання індивідуального завдання.	2
17	Гендерні аспекти політичного лідерства.	Опрацювання теоретичного матеріалу з Т14.	3
Разом			68

Зміст самостійної роботи студентів заочної форми навчання

Студенти заочної форми навчання виконують контрольну роботу, яка включає три теоретичних питання. Вимоги до її виконання, методичні вказівки і варіанти визначаються методичними рекомендаціями до виконання контрольних робіт, які кожен студент отримує на кафедрі у період настановчої сесії, а також вони доступні в електронному освітньому ресурсі в Модульному середовищі для навчання ХНУ.

5 Технології та методи навчання

Процес навчання з дисципліни ґрунтується на використанні традиційних і сучасних технологій, зокрема: лекції (з використанням методів проблемного навчання та візуалізації для активізації пізнавальної діяльності студентів); практичні заняття (з використанням активних методів навчання, зокрема, тренінгів та дискусій).

6 Методи контролю

Оцінювання студентів здійснюється у формі поточного та підсумкового контролю. Поточний контроль навчальних досягнень здобувачів вищої освіти здійснюється впродовж семестру з метою оцінювання рівня засвоєння ними навчального матеріалу під час усіх видів навчальних занять. Поточний контроль здійснюється під час лекційних та практичних занять, а також у дні проведення контрольних заходів, встановлених робочою програмою і графіком навчального процесу. Поточний контроль проводиться у формах усного та письмового опитувань та перевірки індивідуального завдання.

Підсумковий контроль проводиться у формі заліку і передбачає оцінювання засвоєння здобувачем освіти навчального матеріалу на підставі поточного контролю (за результатами роботи на практичних заняттях, а також контрольних заходів).

7 Оцінювання результатів навчання студентів у семестрі

Система оцінювання навчальних досягнень студентів базується на аналізі знань і практичних навичок та здійснюється відповідно до Положення про контроль і оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти у Хмельницькому національному університеті.

Кожний вид роботи з дисципліни оцінюється за інституційною чотирибальною шкалою. Семестрова підсумкова оцінка визначається як середньозважена з усіх видів навчальної роботи, виконаних і зданих позитивно з урахуванням коефіцієнта вагомості. Вагові коефіцієнти визначаються структурою дисципліни і важливістю окремих видів її робіт.

При оцінюванні знань студентів використовуються різні види контролю, зокрема: усне та письмове опитування на семінарському занятті, перевірка індивідуального завдання.

Оцінка на семінарському занятті складається з таких елементів: знання матеріалу теми; вміння обґрунтувати думку та оперувати основними категоріями; залучення до дискусій на семінарі.

Пропущене практичне заняття студент зобов'язаний відпрацювати у визначений викладачем термін, але не пізніше, ніж за два тижні до кінця теоретичного навчання у семестрі.

Структурування дисципліни за видами робіт і оцінювання результатів навчання студентів денної форми навчання у семестрі за ваговими коефіцієнтами

Аудиторна робота	Самостійна, індивідуальна робота	Семестровий контроль
Опитування на практичних заняттях (мінімальна кількість оцінок – 4)	Індивідуальне завдання	Залік
0,8	0,2	За рейтингом

Умовні позначення: ВК – ваговий коефіцієнт.

Структурування дисципліни за видами робіт і оцінювання результатів навчання студентів заочної форми навчання у семестрі за ваговими коефіцієнтами

Аудиторна робота	Самостійна, індивідуальна робота		Семестровий контроль
Опитування на практичних заняттях	Контрольна робота	Індивідуальне завдання	Залік
ВК* : 0,6	0,2	0,2	За рейтингом

Умовні позначення: ВК – ваговий коефіцієнт.

Критерії оцінювання за видами робіт
Оцінювання усних та письмових опитувань на практичних заняттях і контрольних робіт

Оцінка за інституційною шкалою	Узагальнений критерій оцінювання
Відмінно	Здобувач вищої освіти глибоко і у повному обсязі опанував зміст навчального матеріалу, легко в ньому орієнтується і вміло використовує 13 понятійний апарат; уміє пов'язувати теорію з практикою, вирішувати практичні завдання, впевнено висловлювати і обґрунтовувати свої судження. Відмінна оцінка передбачає логічний виклад відповіді державною мовою (в усній або у письмовій формі), демонструє якісне оформлення роботи і володіння спеціальними приладами та інструментами. Здобувач вищої освіти не вагається при видозміні запитання, вміє робити детальні та узагальнюючі висновки. При відповіді допустив дві-три несуттєві похибки
Добре	Здобувач вищої освіти виявив повне засвоєння навчального матеріалу, володіє понятійним апаратом, орієнтується у вивченому матеріалі; свідомо використовує теоретичні знання для вирішення практичних задач; виклад відповіді грамотний, але у змісті і формі відповіді можуть мати місце окремі неточності, нечіткі формулювання правил, закономірностей тощо. Відповідь здобувача вищої освіти будується на основі самостійного мислення. Здобувач вищої освіти у відповіді допустив дві-три несуттєві помилки.
Задовільно	Здобувач вищої освіти виявив знання основного програмного матеріалу в обсязі, необхідному для подальшого навчання та практичної діяльності за професією, справляється з виконанням практичних завдань, передбачених програмою. Як правило, відповідь здобувача вищої освіти будується на рівні репродуктивного мислення, здобувача вищої освіти має слабкі знання структури дисципліни, допускає неточності і суттєві помилки у відповіді, вагається при відповіді на видозмінене запитання. Разом з тим, набув навичок, необхідних для виконання нескладних практичних завдань, які відповідають мінімальним критеріям оцінювання і володіє знаннями, що дозволяють йому під керівництвом викладача усунути неточності у відповіді.
Незадовільно	Здобувач вищої освіти виявив розрізнені, безсистемні знання, не вміє виділяти головне і другорядне, допускається помилок у визначенні понять, перекручує їх зміст, хаотично і невпевнено викладає матеріал, не може використовувати знання при вирішенні практичних завдань. Як правило, оцінка «незадовільно» виставляється здобувачу вищої освіти, який не може продовжити навчання без додаткової роботи з вивчення дисципліни.

Співвідношення інституційної шкали оцінювання і шкали оцінювання ЄКТС

Оцінка ЄКТС	Інституційна інтервальна шкала балів	Інституційна оцінка, критерії оцінювання		
A	4,75–5,00	5	Зараховано	Відмінно – глибоке і повне опанування навчального матеріалу і виявлення відповідних умінь та навичок
B	4,25–4,74	4		Добре – повне знання навчального матеріалу з кількома незначними помилками
C	3,75–4,24	4		Добре – в загальному правильна відповідь з двома-трьома суттєвими помилками
D	3,25–3,74	3		Задовільно – неповне опанування програмного матеріалу, але достатнє для практичної діяльності за професією
E	3,00–3,24	3		Задовільно – неповне опанування програмного матеріалу, що задовольняє мінімальні критерії оцінювання
FX	2,00–2,99	2	Незараховано	Незадовільно – безсистемність одержаних знань і неможливість продовжити навчання без додаткових знань з дисципліни
F	0,00–1,99	2		Незадовільно – необхідна серйозна подальша робота і повторне вивчення дисципліни

8 Питання для самоконтролю результатів навчання

1. Предмет, завдання і значення курсу "Політичне лідерство і політичні еліти".
2. Поняття політичної еліти.
3. Основні критерії типології еліт.
4. Рівні правлячої політичної еліти.
5. Типи політичних еліт за місцем в політичній системі.
6. Типи політичних еліт за структурою та характером внутрішніх зв'язків.
7. Типи політичних еліт за ступенем представництва.
8. «Відкриті» і «закриті» еліти.
9. Теорія еліт Стародавнього Сходу.
10. Правомірність поділу суспільства на меншість та більшість за Конфуцієм.
11. Елітарна концепція в античній філософії (Платон).
12. Теорія еліт Н. Макіавеллі.
13. Елітарні концепції новітнього часу: Ф. Ніцше, А. Шопенгауер.
14. Концепції елітизму в работах політологів першої половини ХХ століття.
15. Доктрина «політичного класу» Г. Моска.
16. Теорія еліти В. Парето.
17. Концепція олігархії Р. Міхельса.
18. Концепції еліт в сучасній політичній науці: ціннісні теорії; теорії демократичного елітизму; функціональні теорії (концепції плюралізму еліт); ліволіберальні теорії.
19. Концепція національної еліти Д. Донцова.
20. «Національна аристократія» В. Липинського.

21. Теорія національної еліти М. Міхновського.
22. Погляди Михайла Грушевського на роль еліти у державотворчих процесах.
23. Політична еліта у працях Володимира Винниченка.
24. Особливості сучасних політичних еліт за регіональними ознаками (американська, європейська та азійська моделі еліт).
25. Основні функції політичної еліти.
26. Канали рекрутування політичних еліт.
27. Механізми рекрутування політичних еліт (система гільдій та антрепренерська).
28. Відкриті та закриті типи рекрутування політичних еліт.
29. Фактори впливу на формування сучасних політичних еліт.
30. Особливості формування сучасних регіональних еліт у Європі.
31. Характеристики сучасної політичної еліти розвинутих індустріальних країн.
32. Політична еліта США за Р. Міллсом у праці «Правляча еліта».
33. Вплив глобалізаційних процесів на формування світових еліт.
34. Особливості давоської еліти.
35. Стандарти Європейського Союзу щодо адміністративно-політичної еліти.
36. Світовий досвід формування й розвитку еліти (політичної та адміністративно-управлінської) в державному управлінні.
37. Етапи формування політичної еліти України.
38. Характеристика сучасної політичної еліти України.
39. Поняття політичного лідерства.
40. Підходи до визначення сутності політичного лідерства.
41. Зовнішні фактори та індивідуальні риси впливу на формування політичного лідера.
42. Функції та механізми політичного лідерства.
43. Ознаки та характеристики політичного лідера.
44. Теорія політичного лідерства Н. Макіавеллі.
45. Сучасні теорії політичного лідерства.
46. Класичні теорії політичного лідерства: З. Фройда, Г. Лебонна, Е. Фромма та Т. Адорно.
47. Типологія лідерства за М. Вебером.
48. Типологія політичних лідерів М. Херманн.
49. Стили політичного лідерства.
50. Політичне лідерство та політичний авторитет.
51. Зарубіжна практика здійснення політичного лідерства.
52. Основні стилі політичного лідерства.
53. Авторитарне лідерство. Демократичне лідерство.
54. Гендерні аспекти політичного лідерства.
55. Сутність парламентського лідерства.
56. Партиїне політичне лідерство.
57. Поняття та різновиди політичного іміджу.
58. Позитивні та негативні риси політичного іміджу лідера.
59. Механізми формування політичного іміджу лідера. Засоби оптимізації політичного іміджу.
50. Особливості формування політичного лідерства в сучасній Україні.

9 Методичне забезпечення

ЕОР «Політичне лідерство і політичні еліти» в модульному середовищі для навчання Moodle.
Доступ до ресурсу: <https://msn.khnu.km.ua/course/view.php?id=7171>

10 Рекомендована література

Основна

1. Гошовська В.А. Політичне лідерство: Навчальний посібник / В.А. Гошовська, Л.А. Пашко. Київ: НАДУ, 2013. 112 с.

2. Елітознавство: підручник / за заг. ред. В.А. Гошовської. Київ: НАДУ, 2013. 268 с.
3. Пахарев А. Д. Политическое лидерство и лидеры: монография. Киев: Знание Украины, 2001. 270 с.
4. Модульне середовище для навчання MOODLE. Доступ до ресурсу: <https://msn.khnu.km.ua>.
5. Електронна бібліотека університету. Доступ до ресурсу: http://lib.khnu.km.ua/asp/php_f/p1age_lib.php.5.

Додаткова

6. Афонін Е. А. Концептуальні засади взаємодії політики й управління : навч. посіб. / Е. А. Афонін, Я. В. Бережний, О. Л. Валевський [та ін.]. К. : НАДУ, 2010. 300 с.
7. Ашин Г. Элитология. М.: МГИМО – Университет, 2005. 544 с.
8. Блондель Ж. Политическое лидерство: Путь к всеобъемлющему анализу. М.: Российская академия управления, 1992. 135 с.
9. Єнтіс М. Є., Шитюк М.М. Проблема політичного лідерства в сучасній Україні // Наукові праці : наук.- метод. журн. 2004. Т. 34. № 21. С. 69—73.
10. Кухта Б. Політичні еліти і лідери / Б. Кухта, Н. Теплоухова. Київ: КНЕУ, 1999. 108 с.
11. Зоткин А. «Львы» и «лисы» украинской политики. К.: Наукова думка, 2010. 344 с.
4. Кремень В.Г. Еліта: витоки, сутність, перспектива. К.: Знання України, 2011
6. Мандзій Л.С., Дацаківська О.Ю. Політична еліта: історія та теорія : навчальний посібник. Л.: Видавничий центр Львівського національного університету ім. І.Франка, 2009. 365 с.
7. Пірен М. І. Лідерство: сутність та реалізація в українському суспільстві : навч. посіб. К. : Ун-т «Україна», 2012. 232 с.
8. Пилипенко В.Є. Владна еліта у контексті суспільного розвитку. К.: ПЦ "Фоліант", 2008
9. Почепцов Г. Імідж лідера (політичного, і не тільки) / Кіровоградська обласна універсальна наукова бібліотека. Режим доступу : <http://library.kr.ua/women.html/imglid.html>
10. Щербинина Н. Г. Теория политического лидерства : учеб. пособие. М.: Весь Мир, 2004. 182 с.
11. Розвиток лідерських якостей : програма тренінгу / Алла Богданівна Мудрик, Христина Юрїївна Шишкіна. Луцьк, 2013. 120 с.

11 Інформаційні ресурси

1. Модульне середовище для навчання. Доступ до ресурсу: <https://msn.khnu.km.ua>.
2. Електронна бібліотека університету. Доступ до ресурсу: http://lib.khnu.km.ua/asp/php_f/p1age_lib.php.
3. Репозитарій ХНУ. Доступ до ресурсу: <http://elar.khnu.km.ua/jspui/?locale=uk>.